

**ПРОЦЈЕНА ТУРИСТИЧКО-РЕКРЕАТИВНИХ ВРИЈЕДНОСТИ
НАЦИОНАЛНОГ ПАРКА „БИОГРАДСКА ГОРА“**

THE ESTIMATION OF TOURIST AND RECREATIONAL VALUES
OF THE NATIONAL PARK BIOGRADSKA GORA

Извод

Рад се бави проблемима процјене туристичко-рекреативних вриједности Националног парка „Биоградска гора“, као туристичко-рекреативног мотива, са аспекта природних својстава, који дјелују на физиолошке функције човјека. Њихово дејство врши се преко: сунца, воде, ваздуха, рељефа, биљног и животињског свијета, што све има значаја за људско здравље.

Природни туристичко-рекреативни мотиви парка имају рекреативни куриозитетни и естетски атрибут. Та својства су комплексна по садржини и имају велику туристичко-рекреативну вриједност.

Abstract

This study deals with problems of the estimation of tourist and recreational values of the National park Biogradska gora, as an tourist and recreational motif from the view of natural features, which work very well on the physiological functions of man. These natural features have great importance for human health and work through water, air, relief, vegetation and animal world.

The tourist and recreational natural motifs of the park have curiosity, recreational and aesthetical features. With its attractive

* Мр Петко Бошковић, Бијело Поље

characteristics, these features work very positive on the tourism. These natural features are very complex and have great value both tourist and recreational.

УВОД

Разноврсни природни услови Националног парка „Биоградска гора“ имају велику туристичко-рекреативну вриједност. Они се одликују изворношћу, непоновљивошћу, у времену и простору, високим степеном очуваности, све бољом приступачношћу и повољним положајем.

Предмет проучавања рада је Национални парк „Биоградска гора“, као туристичко-рекреативни мотив са вишеструким вриједностима, (1, 1—4).

Циљ рада је анализа процјене туристичко-рекреативних вриједности парка и изналажење оптималних могућности за развој масовне туристичке рекреације.

МЕТОДОЛОГИЈА ПРОЦЈЕЊИВАЊА

Процјена туристичко-рекреативних вриједности Националног парка „Биоградска гора“ извршена је уз примјену познатих метода вредновања и процјењивања: методе рангирања, класификације, унапређивања по факторима, оцјењивања и статистичке методе.

Код процјене испољена су два фактора — фактор природних карактеристика, које Биоградска гора и шире подручје Бјеласице пружају за развој разноврсне туристичке рекреације, и фактор понуде и потражње, који је ограничава.

Као резултат процјене туристичко-рекреативних вриједности Парка добијена је издиференцираност у међусобним односима процијењених вриједности, која је неопходна за туристичку валоризацију, (4, 28—30).

Начин спровођења процјене извршен је систематским утврђивањем туристичко рекреативних вриједности Парка.

ПРОЦЈЕЊИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА ПАРКА

Национални парк „Биоградска гора“ има повољан положај у односу на правце туристичких токова, према другим туристичким мотивима и према градовима и привредним подручјима. Парк се налази на Јадранској магистралаи и прузи Београд — Бар, са којих је приступачан током читаве године. Са истока Бјеласицу и парк тангира пут III реда, који повезује Иванград — Зекову главу — Колашин. У Иванграду се налази аеродром,

који је Јадранском магистралом приступачан од правца Парка, (7, 28—30). Биоградска гора се налази у центру и ланцу перспективних туристичких токова наше земље, који се простиру од Маглића преко Дурмитора, Бјеласице, Косова и Метохије, до Проклетија, Бјеласица са Парком и Таром, по географском положају и туристичко-рекреативним вриједностима, заузима важно мјесто и повољан положај. Исходиште му је већи дио Црне Горе и Србије, (5, 343—345).

Повољност положаја Парка у односу на друге туристичке мотиве огледа се кроз величину и облике туристичко-рекреативног и атрактивног дејства тих других мотива и њихове конкурентности. Најповољнији положај Парка је када постоје комплексни, али неконкурентни мотиви. Тада је његов положај одличан.

Национални парк „Биоградска гора“ се налази у близини неколико градских насеља и индустријских центара и са њима је саобраћајно повезан. Најповољнији положај је према Колашину, Мојковцу, Бијелом Пољу, Иванграду, Титопраду и Пљевљима. Ова насеља са бројним градским функцијама, представљају исходиште већег броја посјетилаца Парку. Парк има повољан положај и према Црногорском приморју, са којим га повезују пруга и Јадранска магистрала, даљине око 130 km, Његов повољан положај је и према Србији, посебно градовима на прузи Београд — Бар: Пријепољу, Прибоју, Т. Ужицу, Пожеги, Ваљево и Београду. То значи, да парк улази у оквире дводневне излетничке дисперзивне зоне Београда, (9, 19—20).

ПРОЦЈЕНА ПРИРОДНИХ ТУРИСТИЧКО-РЕКРЕАТИВНИХ ВРИЈЕДНОСТИ

Национални парк „Биоградска гора“, као туристички мотив има, поред осталих, три атрактивна атрибута: рекреативни, куриозитетни и естетски. Он је комплексан туристичко-рекреативни мотив и непосредно разрјешава потребе туристичко-рекреативних кретања.

Рекреативни атрибут је својство Парка као природног мотива, да преко одређених агенаса, као што су: вода, сунце, ваздух, биљни и животињски свијет, дјелује на физиолошке и психолошке функције људи.

Куриозитетни, знаменити, односно естетски атрибути дјелују, углавном, на психичке функције, нарочито на емоције. Естетски атрибути су одређени хармонијом облика, боја и тонова природног пејзажа Парка.

Према процјени поријекла природних мотива Парка смо их подијелили на: геоморфолошке, климатске, хидролошке и биогеографске. Према величини и облицима атрактивног дејства,

мотиве Парка смо процијенили на самосталне, комплексне и комплементарне. Национални парк Биоградска гора је простор који повољно дјелује на човјечји организам. Основне природне туристичко-рекреативне вриједности Парка се састоје у изворној, аутохтоној, незагађеној природи. То су разноврсни крашки, глацијални и флувијални облици рељефа, бројна високопланинска ледничка језера, разноврсна флора и фауна, велики број долина, увала и валова. Ту су огромне рекреативне површине, пространи терени за зимске спортове, пријатни климатски и други услови, чист ваздух и вода.

При процјени изворне, аутохтоне, природне средине Националног парка Биоградска гора по зонама, процијењене су следеће вриједности:

1. Зона темељног феномена природе

Специфичност прашуме Биоградске горе у склопу њене туристичко-рекреативне вриједности састоји се у томе што се у рељефу, који ствара затворени басен, са еколошким условима који се у великој мјери разликују и од даље и ближе околине, развио јединствен, веома богат и на посебан начин организован живи свијет специфичне животне заједнице која се одликује великим богатством врста и великим бројем сложених животних комплекса. Биоградска гора има карактер природног термостата у коме су се очувале познате, старе и ријетке врсте и ту се одржавају прастари односи, карактеристични за историјски давно прошле периоде. Многе врсте улазе у састав великог броја биљних заједница које се зонално нижу од најнижих до највиших дјелова подручја.

Биоградско језеро је најпривлачнији дио Парка. То је његов највриједнији дио. Око Језера се налази прашума Биоградска гора, по којој је и читав Парк добио име. Биоградско језеро и прашума су драгуљи овог подручја. Посред Биоградског има још 5 језера. У овој зони се налазе и двије ријеке — Биоградска ријека и Језерштина, па бројни извори, потоци и на западу гранична ријека Тара, (10, 2—19). Прашума и Биоградско језеро дају Парку темељну карактеристику. Ова зона, по својој локацији и условима није повољна за веће садржаје. Простор је доста велики, али је лимитиран због режима строге заштите. Терен има јужну оријентацију. Пејзаж питом и пријатан. Панорама изузетно лијепа, са видиковцима околним, од којих је најљепши Бендовац (1772 m). Природа је сва изворна са доминантним карактером примарних екосистема. Услови за перцептивну рекреацију су идеални. То важи и за шетњу, веслање на језерској води, купање, излете и јахање. Зимски спортови су лимитирани. Обиље је чистог ваздуха и воде. Висина преко 1000 m. Ова зона има специфичну улогу рецептивног, рекреативног и излетничког

карактера. Комплементарна са осталим зонама и локалитетима, повећава општу одличну оцјену и квалитет туристичко-рекреативне понуде.

2. Зона усмјерене заштите

Функционална организација простора ове зоне заснива се на антропогеном коришћењу. Ту су се људи смјењивали и као власници и као житељи. То су ливаде настале на некадашњим пашњацима, које су људи својим радом култивисали и сада су, као и раније, саставни дио Парка. Те површине су саставни дио Парка и представљају знатан дио његове територије. У овој зони су познате ливаде, пашњаци, пропланци, видиковци, језера и катуни: Врањак, Језерине, Јеловица, Шишка и Маринковац. Ови катуни имају све услове да се развију у висинске, планинске, поливалентне, рекреативне центре стационарног карактера. То су дивни терени за масовну рекреацију. Доста су заравњени, пространи, нагнути од 2—30%, на све стране отворени. Микроклимат повољан. Видик широк. Провјетреност појачана, а осунчаност максимална. Пејзаж веома питом, угодан и атрактиван. Ту су велике букове шуме и простране ливаде. Предео валовит, са потоцима и катунским насељима. Около видиковци са којих је поглед широк и панорама оворена. Еколошки услови су веома стабилни, са могућношћу елиминације свих штетних утицаја. Туристичко-рекреативна вриједност ових висинских локалитета је веома повољна и велика, посебно за зимске спортове, јер располажу великим избором денивелације за све смучарске дисциплине, изузев спуста. Велике су могућности и за љетње спортове, за шетње, излете, јахање и све активности за психофизичку рекреацију. Присуство катуна и села у близини чини боравак удобнијим и повољнијим. Висина се креће од 1300 до 2116 м. То су ваздушне бање које имају све услове за здравствени туризам. Сви ови висински центри могу да прихвате око 10.000 смучара.

Општа оцјена туристичко-рекреативних вриједности ових центара је врло добра.

3. Специјалне зоне флоре и фауне

Ове зоне се налазе у саставу зоне темељног феномена природе и других зона. Оне представљају својеврсне резервате или се јављају као поједини ријетки природни објекти. Ту су поједини резервати ендемичних врста биљака и ријетких животиња, које овдје егзистирају и нигдје више. Зона дивљине је највише изражена у долини Биоградске ријеке и Језерштице и поклапа се, углавном, са зоном прашуме, гдје су и зоне строге заштите природе. Ова зона, са својим резерватима карактеристичне и специјалне флоре и фауне, даје Парку примарну туристичко-рек-

реативну функцију и високу вриједност, јер се одликује специфичним комплексом еколошких фактора, означених као биотопи или животна станишта флоре и фауне.

Општа оцјена туристичко-рекреативне вриједности ове зоне је врло добра.

4. Зоне за рекреацију у природној средини

У Националном парку „Биоградска гора“ и његовој широкој околини за масовну рекреацију постоје огромне просторне и друге могућности. Степен досадашњег коришћења ове зоне је мали због неизграђености и неуређености локалитета и терена за масовну рекреацију. Бјеласица као најпроходнија планина на Балкану и њени пријатни крајолици: шумски, ливадски и пашњачки амбијенти и локалитети, пружају све услове за масовну туристичку рекреацију. Ту су познати локалитети: Барутана, Ракита, Мајсторовина, Сјерогоште, Требаљево, Црквине, Колашин, Мојковац, Иванград, Бијело Поље, који су зоне за масовну рекреацију, центри транзитног туризма и камп-простори. Овдје су и највиши видиковци: Црна глава (2137 m), Стрменица (2123 m), Зекова глава (2116 m), Троглав (2075 m), Бјелило (2059 m) и Развршје (2032 m).

Општа оцјена туристичко-рекреативне вриједности ове зоне је врло добра.

5. Зоне мјешовите намјене

Ове зоне представљају површине које су насељене и користе се у разноврсне сврхе. Оне чине предпарковску зону интензивних туристичких функција, везаних за Парк и његово коришћење у туристичко-рекреативне сврхе. То је зона туристичке изградње, угоститељства, рекреације и развоја градских насеља: Колашина, Мојковца, Иванграда, Бијелог Поља, као најближих исходишта парка и Бјеласице. Комплементарна је Парку и Бјеласици. У њен састав убрајамо пољопривредни пејзаж, споменичке, етнографске и амбијенталне вриједности, са сеоским и градским насељима. То је зона окружења Националног парка „Биоградска гора“. Велике и простране површине пашњака, ливада и шума, са целокупним биљним и животињским свијетом, су од великог значаја и туристичко-рекреативне вриједности, чије је трајно постојање од важности за рекреацију.

Општа оцјена туристичко-рекреативне вриједности ове зоне је добра.

Функционалну организацију простора Националног парка „Биоградска гора“ и Бјеласице по зонама предлажемо тако да се на потезу Колашин — Иванград формира снажнији висински, планински, поливалентни, рекреативни центар, са тежиштем на

зимске спортове и смучарске дисциплине, у рејону Брањак и Језерине, који би међусобно били комплементарни, Јеловица је специфичан туристичко-рекреативни локалитет и веома вриједан висински, поливалентни, рекреативни центар, за зимску и љетњу, масовну, излетничку, ловну, риболовну, купалишну и перцептивну рекреацију. Она је комплементарна Брањаку и Шишки. На потезу Мојковац — Иванград формирала би се два комплементарна и прилично једнака висинска, поливалентна, смучарска центра у рејону Шишка и Маринковац. Сви центри и прихватни пунктови морали би бити међусобно повезани саобраћајницама и системом жичара, ски-лифтова или успињача. Сада постоје само неке путне везе које не одговарају потребама пошетилаца и савременим захтјевима.

ПРОЦЈЕНА КЛИМАТОЛОШКИХ И ДРУГИХ ТУРИСТИЧКО-РЕКРЕАТИВНИХ ВРИЈЕДНОСТИ ПАРКА

У процјени туристичко-рекреативних вриједности Парка, као туристичког мотива, климатска својства представљају значајну вриједносну компоненту. Те вриједности чине метеоролошки елементи: осунчавање, зрачење, температура ваздуха, вјетар, влажност ваздуха и испаравање, облачност, падавине и магла, снијезни покривач и садржај аеросола у ваздуху, (2, 26–37).

Инсолација. У просјеку, сунце на подручју Парка годишње сија 1819 часова, што у односу на климат овог подручја, надморску висину, географску ширину, вегетацију и рељеф, чини задовољавајући елемент. За релативно трајање сунчевог сјаја од 45% од годишњег, какав је у Парку, инсолација је повољна, односно добра, за туристичко-рекреативне активности у обје сезоне, узимајући у обзир и остале климатске вриједности Парка.

Вјетар. Сезонска и годишња расподјела вјетрова и тишина детерминира позитивну оцјену туристичко-рекреативне вриједности и овог климатског елемента за обје сезоне (2, 26–30). Најповољнији услови за туристичко-рекреативне активности су у вријеме дувања лахора и повјетарца, који се јављају током године и на које овдје тишине имају удио са 54% времена. Вјетрови већих брзина и јачина неповољни су за туристичку рекреацију.

Садржај аеросола у ваздуху. Утврђена количина не прелази 100 mg/m² на дан, што потврђује чињеницу да је ваздух у Парку чист.

Температура ваздуха. Рачунајући средњу годишњу температуру од 8—9,5°C, подручје спада у најхладнија мјеста Црне Горе. Трећина свих дана у години је са мразом. Међутим, појава тишина великог процента у Парку проузрокује таложење хладног ваздуха, па су зими честе температурне инверзије. Љета су свјежа. Зиме су доста хладне и дуге. Сезона за зимске спортове

траје дуго. Љета су кратка, свјежа и омогућавају боравак на чистом ваздуху и бављење рекреативним активностима. Број седмица са температуром већом од 20°C креће се у Парку од 9 до 12, што туристичко-рекреативну вриједност температуре ваздуха чини врло добром.

Температура језерске воде. Процјена неопходног минимума од 17°C, као неопходног услова за одвијање купалишне рекреације, је незадовољавајућа. (2, 26—37).

Влажност ваздуха и испаравање. Они у Парку износе 81%. Када се зна да је оптимална влажност од 70—75%, може се рећи да су у Парку повољни услови за боравак, нарочито од маја до септембра. Значи, Парк има добру туристичко-рекреативну вриједност влажности ваздуха и испаравања, те има све услове за развој и здравственог туризма.

Облачност и магла. На подручју Парка су доста изражене. Подручје Парка спада у најоблачнија у Црној Гори. Годишња облачност износи 7,5 или 75%. Годишње има око 50 ведрих дана, а облачних 140. Годишње има преко 1800 часова са сијањем сунца. Минимум облачности се јавља љети, а максимум у јесен и зими. Међутим, процјена туристичко-рекреативне вриједности облачности Парка током туристичко-рекреативне сезоне је добра.

У предјелу Парка су честе *магле*. Највећа учесталост је у децембру, а најмања у априлу и јулу.

Падавине. Условљене су атмосферском циркулацијом. Зими највеће количине падавина доносе топли, а љети хладни фронтални системи. Просјек годишње количине падавина за Парк износи 2087 mm, за период од 15 година. Најмање је падавина љети, а највише у јесен и зими. Годишње је 110 дана са падавинама, са кишом. У вегетационом периоду има 54 кишна дана. Киша се појављује увијек у негативној функцији при организацији било којег облика рекреације, (2, 26—37). Процјена туристичко-рекреативне вриједности падавина извршена је на основу броја кишних дана током љетње сезоне, па пошто их има од 20—40, то је оцјена врло добра.

На снијезни покривач отпада трећина падавинских дана на подручју Парка и Бјеласице. Током децембра и три зимска мјесеца, већина падавинских дана односи се на дане са појавом снијега. Снијег пада у периоду октобар — мај. У снијезним зимама може бити око 90 дана са падањем снијега, а у вишим дјеловима Бјеласице и преко 4 мјесеца. Просјечна висина снијезног покривача у Парку је око 90 cm, а апсолутна максимална висина износи око 150 cm, док је минимална свега око 15 cm. Често се деси да је годишња максимална висина снијега и 180 cm. Очигледно је да ово подручје има велики број дана са снијегом висине 30—50 cm, а то је довољно за смучарске спортове. Годишњи просјек дана са снијегом од 30 cm је 81, а оних од 50 cm је 51. То значи, преко 130 дана има погодних за смучање током

зимске сезоне. Према томе, туристичко-рекреативна вриједност снијежног покривача је велика, а посебно за смучарске дисциплине. Она је у Парку врло добра, а на Бјеласици одлична.

Дакле, анализом климатолошких елемената Парка и Бјеласице закључили смо да они омогућавају издвајање двије квалитетно различите туристичко-рекреативне сезоне — љетњу и зимску. Извели смо средњу оцјену туристичко-рекреативне вриједности климе Парка и Бјеласице, која износи 3,42.

Туристичко-рекреативне вриједности биогеографских мотива Парка су у одличном вегетационом склопу и куриозитетним врстама биљака и врло добром броју и квалитету ловне фауне и куриозитетних врста животиња.

Туристичко-рекреативна вриједност зона биљних заједница Парка је одлична за зону лишћара, планинских трава, мјешовитих шума, раритета и ендема. То исто важи и за субалпску и алпску вегетацију. Одлична је и туристичко-рекреативна вриједност капиталне дивљачи и дивљачи вишега реда, неких врста птица, посебно мочварица и познатих ловачких трофеја. То исто важи и за бонитет, односно квалитет ловишта и ловне фауне.

Хидрографске одлике Парка посљедица су геолошког састава и тектонског склопа, а изражене су дубоким кањонима ријека, планинским изворима и потоцима и ледничим језерима, која су и најпривлачнији дио Парка, (7, 4—69). Највећу туристичко-рекреативну вриједност има Биоградско језеро.

Геоморфолошки мотиви на подручју Парка имају 4 елемента који чине рељеф, и то:

1. Планинске купасте врхове и плећата била, који, као видиковци, имају врло добру туристичко-рекреативну вриједност;

2. Кањоне, долине, кратке и дубоке увале (поријеклом крашке и субгласијалне ерозије), долови, циркови, језерски басени и валови, имају, такође, врло добру туристичко-рекреативну вриједност;

3. Површи и заравни, стрме стране и котласта проширења, оцијењена су врло добром оцјеном и

4. Проходност планине Бјеласице, као најпроходније планине на Балкану, је одлична.

СВРХА ПРОЦЈЕНЕ ТУРИСТИЧКО-РЕКРЕАТИВНЕ ВРИЈЕДНОСТИ ПАРКА

Опредјељујући фактори процјене туристичко-рекреативних вриједности Националног парка „Биоградска гора“ су, у првом реду, његова природна својства. Очувана природа Парка је изворна средина човјековог живљења и примарни оквир његовог даљег уређивања, заштите и коришћења. Ова велика природна вриједност, уз примјену мјера активне заштите, све више ће привлачити пажњу посјетилаца и задовољавати њихове туристичко-

-рекреативне потребе. Три су кључна проблема заштите природе Националног парка „Биоградска гора“: заштита природног елемента прашуме и Биоградског језера које се мора спасавати од постепеног али и сигурног нестајања, заштите богатог и разноврсног еколошког потенцијала и хуманизација простора Парка и Бјеласице кроз садашњу и будућу реализацију планског концепта развоја.

Мјере активне заштите природе Парка и Бјеласице успјешно ћемо спровести ако досљедно испоштујемо сљедећа начила:

1. Природу Парка и Бјеласице не смијемо сводити само на заштиту појединих природних комплекса, резервата, локалитета или појединих природних ријеткости. Природа овог подручја се мора заштитити у цјелини, комплексно и без компромиса;

2. Природна и животна средина Парка и Бјеласице нијесу одвојене једна од друге, нијесу изоловане нити подијељене. То је све — јединствена животна средина;

3. Заштита природе Парка и Бјеласице не смије посљедично да прати развој привреде и друштва, већ да претходни развоју;

Свеопшта трансформација простора Парка и Бјеласице своди се, углавном, на сљедеће међузависне односе и релације:

1. Да заштићена природа Парка и Бјеласице подмирује разноврсне туристичко-рекреативне потребе људи;

2. Да туристичко-рекреативне потребе људи опредјељују разноврсне функције заштићене природе Парка и Бјеласице и

3. Да туристичко-рекреативна кретања све више постају посљедица активне заштите природе Парка и Бјеласице.

Да би се задовољиле туристичко-рекреативне потребе посјетилаца Парка и Бјеласице, потребно је развијати висинске, планинске, поливалентне, рекреативне центре, који обезбјеђују да сваки посјетилац нађе оно што је желио да нађе — планину, да ужива у природи и њеним љепотама. Концепција активне заштите природе и концепција висинских поливалентних туристичко-рекреативних центара је подударна и остварује се у дистрибуцији туристичко-рекреативних садржаја према различитим захтјевима корисника, повезаних комуникацијама и системом жичара, ски-лифтова или успињача, што омогућава брзу дистрибуцију посјетилаца према сопственом опредјељењу у одговарајуће зоне и локалитете Парка и Бјеласице.

Комплексност могућих рјешења за коришћење и заштиту природе Парка и Бјеласице, у условима бржег друштвено-економског развоја, добија све више у значају јер захтијева добро познавање веза у систему човек — друштво — животна средина.

Сврха процјене туристичко-рекреативне вриједности Парка и Бјеласице је у нужности спровођења мјера активне заштите и сврсисходне валоризације њихових природних вриједности.

ЗАКЉУЧАК

По концентрацији, степену комплементарности и атрактивним атрибутима природних елемената и појава, које је могуће туристички валоризовати, Национални парк „Биоградска гора“ са Бјеласицом, несумњиво, представља једно од најкомплекснијих и највреднијих планинских подручја у Црној Гори и шире.

Туристичко-рекреативна вриједност Парка и Бјеласице заснива се на атрактивном природном потенцијалу планинског пејзажа, на капацитетима денивелације смучарских терена и на осталим орографским, климатским и хидробиогеографским условима за развој масовне туристичке рекреације у обје сезоне — зимској и љетњој.

Укупне туристичко-рекреативне вриједности Парка садржане су у богатом природном мотивском потенцијалу, као основе и услова развоја масовне рекреације. Процјена је извршена анализом, па су туристичко-рекреативне вриједности Парка добиле свој оригиналан квантитативан еквивалент.

Дакле, на подручју Националног парка „Биоградска гора“ постоје услови за формирање комплетне туристичко-рекреативне понуде, базиране, прије свега, на атрактивном, високовриједном, природном потенцијалу планинског пејзажа, хидроклиматског комплекса, флористичко-фаунистичких мотива и других туристичко-рекреативних вриједности.

ЛИТЕРАТУРА

- Бошковић, П.: Квантитативна процјена туристичко-рекреативних вриједности Националног парка „Биоградска гора“, рад у рукопису, специјалистички рад, одбрањен на ПМФ, Београд, 1980.
- Јовичић, Ж.: Основи туризма, Институт за туризам и просторно планирање, ПМФ, Београд, 1973.
- Контић, Р.: Квантитативна процјена туристичке вриједности природних својстава језера као купалишно-рекреативних мотива, Необјављени магистарски рад, одбрањен на ПМФ, Београд, 1976.
- Муџић, В.: Методологија педагошког истраживања, Свјетлост, Сарајево, 1977.
- Пиха, Б.: Основе просторног планирања, Издавачко-штампарска организација, „Привредно-финансијски водич“, Београд, 1979.
- Станковић, С.: Туристичка валоризација вештачких језера СР Србије, СГД, књ. 41 — посебно издање, Београд, 1975.
- Шешић, Б.: Основи методологије друштвених наука, Научна књига, Београд, 1975.
- Велимировић, С.; Вуковић, Р. и Крстић, П.: Вредновање послова и успеха радника, основи теорије, Привредни преглед, Београд, 1974.

Веснић - Недјерал, Ж.: Спортско-рекреативне површине у слободном простору излетничких туристичких зона, рад у рукопису, Београд, 1976.

Група аутора: План физичког развоја регије сјеверне Црне Горе, Републички завод за урбанизам и пројектовање, Титоград,

Petko Bošković

THE ESTIMATION OF TOURIST AND RECREATIONAL VALUES OF THE NATIONAL PARK BIOGRADSKA GORA

Summary

The National Park Biogradska Gora with the mountain Bjelasica with conception, the complementary level, the attractive features of natural elements and natural phenomenons, that can be estimated, undoubtedly stands for one of the most complex and the most valuable mountain regions in Montenegro and weider.

The tourist and recreational value of the Park and Bjelasica is in its attractive natural potential of mountain landscape, in the capacity of rough ski / terrains and the orthographic, climatic and hydrobiogeographic conditions for the development of the mass tourist recreation in both winter and summer seasons.

Total values of the park, both tourist and recreational, are contained in the rich natural potential in motifs, as the only base and condition for the development of the mass recreation. The estimation was done by analysing this region, so its tourists and recreational values gained its quantitative equivalent.

To conclude this study there has to be said that on the territory of the National Park Biogradska Gora, are conditions for forming complete tourist and recreational offer, based on the attractive and high valuable, natural potential of the mountain landscape of the hydroclimatic complex of the vegetation and animal world motifs and also other both tourist and recreational values.